

การเยียวยาความเสียหายที่มีใช้ตัวเงินจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่ผิดพลาด
Rehabilitation for non-pecuniary damage from miscarriage of criminal justice

กฤตพร รัตนะพรพิพัฒน์¹

¹นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม

เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร

*Email: giftgift25272527@gmail.com

บทคัดย่อ

เนื่องจากปัจจุบันเมื่อเกิดความผิดพลาดที่เกิดจากกระบวนการยุติธรรมที่ผิดพลาดหรือความบกพร่องของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ ความรับผิดชอบโดยรัฐควรจะอยู่ในการจ่ายค่าทดแทนในสองรูปแบบ คือ (1) เป็นเงินที่รัฐพึงจ่ายให้โดยอาศัยหลักกฎหมายแพ่งในลักษณะมูลละเมิด และ (2) เงินสงเคราะห์ที่รัฐพึงช่วยเหลือเยียวยาให้แก่จำเลยผู้บริสุทธิ์ ซึ่งเงินสงเคราะห์ดังกล่าวได้มีพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 และการเยียวยาดังกล่าวมีกฎกระทรวง กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และอัตราในการจ่ายค่าตอบแทนผู้เสียหายและ ค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2559 ได้กำหนดไว้มีเฉพาะการเยียวยาความเสียหายด้วยวิธีการจ่ายเงินเท่านั้น จากการศึกษาพบว่าการที่รัฐเยียวยาความเสียหายโดยการจ่ายเป็นเงินในทุกกรณีนั้น ไม่สามารถชดเชยความเสียหายให้ตรงกับความต้องการของผู้เสียหายได้ นอกจากนี้ ค่าเสียหายที่เป็นเงินเป็นเพียงการใช้เงินของรัฐเพื่อปลอบขวัญให้กับผู้เสียหาย แต่ไม่สามารถการเยียวยาให้ผู้เสียหายกลับสู่ฐานะเดิมได้ เนื่องจากเงินที่จ่ายให้กับผู้เสียหายนั้นเป็นเงินเพียงก้อนเดียว ไม่สามารถเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นได้ทั้งหมดโดยเฉพาะความเสียหายต่อชื่อเสียงและความเสียหายต่อหน้าที่การงาน

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จึงขอเสนอให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายให้แก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 ให้มีการแก้ไขมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ.2544 ในส่วนของคำนิยาม “ค่าทดแทน” หมายความว่า เงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดที่จำเลยมีสิทธิได้รับเนื่องจากการตกเป็นจำเลยในคดีอาญาและถูกคุมขังระหว่างการพิจารณาคดี และปรากฏว่าคำพิพากษาถึงที่สุดนั้นฟังเป็นยุติว่าจำเลยมิได้เป็นผู้กระทำความผิดหรือการกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิดโดยเสนอแนะให้เพิ่มเติมแนวทางการปฏิบัติงานคำว่า “ประโยชน์อื่นใด” ให้เป็นรูปธรรมที่ชัดเจน โดยให้หน่วยงานที่รับผิดชอบตามพระราชบัญญัตินี้ เพิ่มช่องทางทดแทนอื่นที่มีใช้ตัวเงินให้กับผู้ที่มีสิทธิได้รับค่าทดแทน โดยให้มีการประกาศราชกิจจานุเบกษาหรือลงประกาศคำพิพากษาในหนังสือพิมพ์รายวัน เพื่อเยียวยาความเสียหายด้านชื่อเสียง รวมถึงประสานงานกันระหว่างองค์กรเพื่อร่วมกันเยียวยาผู้ที่ได้รับความเสียหายให้ได้กลับเข้าทำงาน เพื่อเป็นการเยียวยาด้านหน้าที่การงานซึ่งการเยียวยาโดยมีใช้ตัวเงินประเภทนี้ นอกจากจะประหยัดงบประมาณแผ่นดินในการที่จะต้องจ่ายให้กับผู้เสียหายดังกล่าวแล้ว ยังตอบสนองความต้องการของผู้เสียหายได้เป็นอย่างดี เป็นการเยียวยาแบบกลับสู่ฐานะเดิมก่อนการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม

คำสำคัญ: การเยียวยาความเสียหาย, ค่าทดแทน, จำเลยผู้บริสุทธิ์, ผลประโยชน์โดยมิใช่ตัวเงิน

ABSTRACT

At present, for any error deriving from the wrongful judicial administration or defects by the criminal justice or governmental officials, the state liability should be imposed in two forms of compensation: (1) money paid by the State based on the civil law as tort and (2) supportable money paid by the State to rehabilitate guiltless defendants. According to such supportable money, it has been prescribed under Damages for the Injured Persons and Compensation and Expense for the Accused in the Criminal Case Act, B.E. 2544 and the rehabilitation under the Ministerial Regulation Regarding Rules, Procedures, and Rate of Compensation to the Injured Persons, and Compensation and Expense for the Accused in the Criminal Case (No. 2), B.E. 2559. However, it has only covered the rehabilitation for

pecuniary damages. In accordance with the study, it finds that in every case which has been rehabilitated by pecuniary damages cannot directly compensate the damage for the injured persons' demands. Moreover, the pecuniary compensation is only to console by the State to the injured but it is unable to restore the injured person to original condition, *restitutio in integrum*. Because only a sum of money cannot compensate all injuries, especially, reputation damage and damage resulting harm to the injured person's career.

The study proposes to amend Damages for the Injured Persons and Compensation and Expense for the Accused in the Criminal Case Act, B.E. 2544 on the definition of "Compensation" in Section 3 that "Compensation" means money, property or any other benefit which the accused is entitled to receive because he or she has been the accused in the criminal case and taken into custody during trial, but the final judgment to such case stating that he or she did not commit such offense or an act done by the accused in not an offense." It is suggested that the word "any other benefit" should be tangibly stated by commanding any responsible entity under this Act to add other non-pecuniary damages' method for any person who is eligible to receive the compensation by publishing in the Government Gazette or posting the court's judgment in a daily newspaper to rehabilitate the injured persons' reputation, including coordinating between any related agencies to mutually rehabilitate the injured persons by allowing them to resume their office as work rehabilitation. This non-pecuniary rehabilitation not only decreases the budget of the government to be paid to such injured persons, but also responds to their needs. This is to restore to the original condition before they have entered into the judicial administration.

Keyword: rehabilitation, compensation, guiltless defendants, non-pecuniary benefits

1. บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้มีบทบัญญัติรับรองสิทธิกรณีบุคคลตกเป็นจำเลยในคดีอาญา (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560) เนื่องจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่ผิดพลาด และถูกคุมขังระหว่างการพิจารณาคดีหรือได้รับความเสียหายเนื่องจากการกระทำดังกล่าว โดยบุคคลนั้นมีสิทธิได้รับความคุ้มครองและความช่วยเหลือที่จำเป็นและเหมาะสมจากรัฐ และมีสิทธิได้รับค่าตอบแทน ค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายที่จำเป็นหากเข้าเงื่อนไขตามที่กฎหมายกำหนด โดยรัฐจะกำหนดแนวทางการจ่ายค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายที่จำเป็นแก่บุคคลดังกล่าวเป็นจำนวนเงินที่แน่นอนซึ่งจากพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ.2544 ได้ให้ความหมายของค่าทดแทนไว้ว่า เงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดที่บุคคลนั้นมีสิทธิได้รับเนื่องจากการตกเป็นจำเลยในคดีอาญา และถูกคุมขังระหว่างการพิจารณาคดีและปรากฏคำพิพากษาถึงที่สุดโดยคดีนั้นเป็นคดีที่จำเลยมิได้เป็นการทำความผิดหรือการกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิด

ในปัจจุบันการเยียวยาจำเลยที่ได้รับความเสียหายเนื่องจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่ผิดพลาดนั้น ได้กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 และกฎกระทรวง กำหนดหลักเกณฑ์วิธีการ และอัตราในการจ่ายค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2559 โดยได้กำหนดการเยียวยาเป็นเงินเท่านั้น ซึ่งไม่ได้ครอบคลุมไปถึงคำว่า "ประโยชน์อื่นใดที่ผู้เสียหายมีสิทธิได้รับเพื่อตอบแทนความเสียหาย" ตามที่พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและ ค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 มาตรา 3 ได้บัญญัติไว้ จึงเป็นเหตุให้บุคคลที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำของเจ้าหน้าที่รัฐในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ถูกคุมขังเสียอิสรภาพทำให้ผู้ต้องหาที่ถูกคุมขังในระหว่างการสอบสวนหรือจำเลยที่ปรากฏคำพิพากษาถึงที่สุดโดยคดีที่เป็นคดีที่จำเลยมิได้เป็นการทำความผิดหรือการกระทำของบุคคลนั้นไม่เป็นความผิดเสื่อมเสียชื่อเสียง ซึ่งเงินที่รัฐจ่ายให้ไม่สามารถเยียวยาชื่อเสียงที่เสียไปทั้งหมด (พระราชบัญญัติค่าตอบแทน

ผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544)

ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญของการเยียวยาความเสียหายให้จำเลยโดยวิธีอื่นที่นอกเหนือจากการเยียวยาด้วยเงิน ที่ไม่สามารถทดแทนหรือบรรเทาความเสียหายด้านชื่อเสียงหรือหน้าที่การงานที่สูญเสียไปได้ถึงขนาดกลับสู่ฐานะเดิมของผู้ที่ได้รับความเสียหายเนื่องจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่ผิดพลาดนั้นๆ การวิจัยครั้งนี้จะทำให้ทราบถึงความสำคัญและแนวทางการเยียวยาในรูปแบบอื่นที่มีใช้ตัวเงินและตรงกับความเสียหายที่เกิดขึ้นเพื่อเป็นการเยียวยาที่มีประสิทธิภาพและเป็นไปตามที่รัฐธรรมนูญและเพิ่มความเชื่อมั่นและความศรัทธาในกระบวนการยุติธรรม

2. วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่ผิดพลาดและการเยียวยาจำเลยผู้บริสุทธิ์โดยมีใช้ตัวเงิน
2. เพื่อศึกษามาตรการทางกฎหมายในการเยียวยาความเสียหายที่มีใช้ตัวเงินจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่ผิดพลาดของต่างประเทศ
3. เพื่อวิเคราะห์กระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่ผิดพลาดและการเยียวยาความเสียหายโดยมีใช้ตัวเงิน
4. เพื่อเสนอแนะแนวทางการเยียวยาความเสียหายให้กับจำเลยผู้ที่ได้รับความเสียหายเนื่องจากกระบวนการยุติธรรมที่ผิดพลาดโดยมีใช้ตัวเงิน

3. สมมุติฐานของการวิจัย

ถ้ารัฐมีกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่ผิดพลาดและเยียวยาความเสียหายที่มีใช้ตัวเงิน เช่น เยียวยาด้านชื่อเสียง เยียवाद้านหน้าที่การงาน โดยควรแก้ไขเพิ่มเติม พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 อาจทำให้ผู้เสียหายที่เกิดจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่ผิดพลาดได้รับการเยียวยาที่ตรงกับความต้องการมากยิ่งขึ้น

4. วิธีการดำเนินการวิจัย

เป็นการศึกษาแบบวิจัยเอกสาร (documentary Research) และวิเคราะห์ (analytical

Research) ควบคู่ไป โดยผู้วิจัยจะค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง เช่น ผลงานทางวิชาการ วิทยานิพนธ์ รายงานวิจัย เอกสาร สำเนา บทความ เอกสารเผยแพร่ หน่วยงานราชการ ระเบียบปฏิบัติที่เกี่ยวข้อง หนังสือ ตำรา วารสารต่างๆ ทั้งไทยและต่างประเทศ คำพิพากษาของศาล และข้อมูลต่างๆ จากอินเทอร์เน็ต

5. ผลการศึกษา

จากการศึกษาพบว่าหลายครั้งที่จำเลยผู้บริสุทธิ์ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดจนถูกควบคุมตัวหรือถูกขังจนได้รับความเสียหายมีสาเหตุมาจากการดำเนินกระบวนการพิจารณาที่ผิดพลาด ตั้งแต่ขั้นตอนการร้องทุกข์กล่าวโทษ อาจถูกกลั่นแกล้งนาความเท็จมาแจ้งหรือเข้าใจผิด หรือขั้นตอนการสอบสวนอาจดำเนินการสอบสวนโดยไม่รอบคอบหรือปฏิเสธหน้าที่โดยไม่ชอบ ชักง่วง หลอกลวง หรือใช้กำลังเพื่อให้ผู้ถูกกล่าวหาได้รับสารภาพ หรือมีการสร้างพยานหลักฐานเท็จจริงหรือให้บุคคลมาเป็นพยานเท็จเพื่อปรักปรำผู้ต้องหา จนทำให้ผู้บริสุทธิ์ต้องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม เป็นเหตุให้อำนาจรัฐอาจกระทบบสิทธิและเสรีภาพ และเกิดความเสียหายด้านชื่อเสียงและด้านหน้าที่การงาน หากหลังจากพิจารณาคดีแล้วผลปรากฏว่าจำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์ ในทางจำเลยได้ถูกจำกัดเสรีภาพตั้งแต่ถูกจับกุม เป็นผลให้จำเลยที่ถูกควบคุมตัวหรือถูกขังเป็นระยะเวลาอันยาวนานได้รับความเสียหาย ควรที่จะได้รับ การ ชด เช ย (ค ณ ะ นิ ตี ศ า ส ต ร ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2555)

การจ่ายค่าทดแทนนั้นส่วนใหญ่จะจ่าย ค่าทดแทนให้กับจำเลยที่ได้รับความเสียหายดังกล่าว เป็นจำนวนเงินที่แน่นอน ซึ่งเงินไม่สามารถชดเชยกับความเสียหายที่เกิดขึ้นได้ทั้งหมด เนื่องจากความเสียหายประเภทที่ไม่สามารถคำนวณเป็นเงินได้ เช่น ความเสียหาย เนื่องจากการถูกไล่ออกจากงาน ความเสียหายด้านชื่อเสียง การเยียวยาความเสียหายที่เป็นตัวเงินไม่สามารถทำให้ความเสียหายที่เกิดขึ้นแล้วกลับคืนสู่สถานะเดิมได้

ในประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหาหรือจำเลย ผู้บริสุทธิ์สิทธิได้รับค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายตามสมควร ตลอดจนบรรดาสติที่เสียไปเพราะการนั้น เห็นได้จากการให้รัฐเป็น

ผู้รับผิดชอบในการเยียวยาให้กับผู้เสียหายเนื่องจาก ภาระบวญยุติธรรมที่ผิดพลาด โดยการให้งบประมาณ จัดสรรเพื่อทดแทนความเสียหายที่เกิดขึ้น ในแต่ละ ประเทศจะกำหนดเงื่อนไขและจำนวนเงินที่แน่นอน ซึ่ง การเยียวยาโดยการจ่ายค่าทดแทนให้กับจำเลย ตาม มาตรา 3 แห่ง พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและ ค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ.2544 ได้ให้คำนิยามของค่าทดแทน ไว้ว่าเงินทรัพย์สิน หรือ ประโยชน์อื่นใดที่จำเลยมีสิทธิได้รับเนื่องจากการตกเป็น จำเลยในคดีอาญาและถูกคุมขังระหว่างการพิจารณาคดี และปรากฏว่าคำพิพากษาถึงที่สุดนั้นพิงเป็นยุติว่า จำเลยมิได้เป็นผู้กระทำความผิดหรือการกระทำของ จำเลยไม่เป็นความผิด (พระราชบัญญัติค่าตอบแทน ผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยใน คดีอาญา พ.ศ. 2544 มาตรา 3)

พระราชบัญญัติดังกล่าว มีขึ้นเพื่อเป็นการ รับรองสิทธิในการได้รับความช่วยเหลือจากรัฐของบุคคลซึ่ง ได้รับความเสียหายเนื่องจากการกระทำความผิดอาญา ของผู้อื่นโดยตนมิได้เป็นส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำ ความผิดนั้นและไม่มีโอกาสได้รับการบรรเทาความ เสียหายโดยทางอื่น รวมทั้งการรับรองสิทธิในการได้รับ ค่าตอบแทนในกรณีของบุคคลซึ่งตกเป็นจำเลยใน คดีอาญาและถูกคุมขังระหว่างการพิจารณาคดี หาก ปรากฏตามคำพิพากษาอันที่สูงสุดในคดีนั้น ว่าข้อเท็จจริง เป็นที่ยุติว่าจำเลยมิได้เป็นผู้กระทำความผิดหรือการ กระทำของจำเลยไม่เป็นความผิด ตามที่บัญญัติไว้ใน มาตรา 20 มาตรา 21 โดยให้จำเลยที่มีสิทธิได้รับค่า ทดแทนต้องเป็นผู้ที่ถูกดำเนินคดีโดยพนักงานอัยการ ถูก คุมขังในระหว่างการพิจารณาคดี และปรากฏหลักฐาน ชัดเจนว่าจำเลยมิได้เป็นผู้กระทำความผิด (พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544) และมี การถอนฟ้องในระหว่างดำเนินคดี หรือปรากฏตาม คำพิพากษาอันถึงที่สุดนั้นว่าข้อเท็จจริงพิงเป็นยุติว่า จำเลยมิได้เป็นผู้กระทำความผิดหรือการกระทำของ จำเลยไม่เป็นความผิดจากพระราชบัญญัติดังกล่าวผู้มีสิทธิ เรียกร้องค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายนั้นจะถูกดำเนินคดีโดย พนักงานอัยการ และอยู่ในฐานะจำเลยเท่านั้นการที่ผู้บริสุทธิ์ ถูกควบคุมตัว หรือขังเกิดได้จากกระบวนการยุติธรรมทาง อาญาที่ผิดพลาด เป็นการขัดกับหลักสันนิษฐานไว้ก่อนว่า เป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะพิสูจน์ได้ว่ามีความผิดตาม

กฎหมาย (ปฎิญาญาสภาว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อ 11(1)) ผู้บริสุทธิ์ที่ถูกควบคุมหรือขังนั้นส่วนใหญ่จะถูกควบคุม หรือขังเป็นเวลานานทั้งในชั้นสอบสวนของพนักงานอัยการ พนักงานอัยการสั่งฟ้องจนกระทั่งศาลพิจารณาคดีพิพากษา ซึ่งเป็นระยะเวลาอันนานจนผู้บริสุทธิ์ขาดอิสรภาพ ขาดโอกาส ขาดความน่าเชื่อถือ และทำให้ผู้นั้นต้องมีตราบาปไปตลอด ชีวิต

กระบวนการเยียวยาความเสียหายที่เกิดจาก ภาระบวญยุติธรรมทางอาญาที่ผิดพลาดในประเทศญี่ปุ่น กฎหมายได้คุ้มครองบุคคลซึ่งถูกควบคุมตัวหรือกักขังก่อน ศาลมีคำวินิจฉัยคดี และภายหลังบุคคลดังกล่าวได้รับคำ วินิจฉัยตามกระบวนการพิจารณาตามปกติ หรือในการรื้อฟื้น คดีขึ้นพิจารณาใหม่ หรือการยื่นฎีกาในกรณีพิเศษ ว่ามิได้ กระทำความผิด และบุคคลซึ่งถูกบังคับโทษในทางอาญา แล้ว และภายหลังบุคคลดังกล่าวได้รับวินิจฉัยตาม อุทธรณ์ซึ่งยื่นเมื่อพ้นกำหนดการยื่นอุทธรณ์หรือในการรื้อ ฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ หรือการยื่นฎีกาในกรณีพิเศษว่า มิได้กระทำความผิด โดยมีหลักเกณฑ์การจ่ายค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายเป็นเงินที่แน่นอนแล้วแต่กรณี แต่ในทาง ปฏิบัติในกรณีที่ศาลมีคำวินิจฉัยผิดพลาดอย่างมาก จะมี ประกาศโฆษณาคำวินิจฉัยของศาลเกี่ยวกับการกำหนดค่า ทดแทนในคดีอาญาในหนังสือพิมพ์ด้วย นักวิชาการญี่ปุ่น ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับการประกาศโฆษณาดังกล่าวว่ามี ขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์ในการเยียวยาชื่อเสียงของผู้เสียหาย ให้กลับคืนดี โดยศาลจะไม่ลงข้อความกล่าวขอโทษแก่ ผู้เสียหายถึงแม้ว่าผู้เสียหายจะเรียกร้องก็ตาม จะเห็นได้ ว่าการเยียวยาโดยมิใช่ตัวเงินในประเทศญี่ปุ่นใช้วิธีการ ประกาศโฆษณาคำวินิจฉัยเกี่ยวกับการกำหนดค่าทดแทน ในคดีอาญาในหนังสือพิมพ์ซึ่งมีลักษณะที่คล้ายกับ สาธารณรัฐเกาหลีซึ่งมีการเยียวยาโดยมิใช่ตัวเงินในกรณี ศาลพิพากษาให้จำเลยได้รับค่าทดแทน ศาลจะสั่งให้มีการประกาศคำพิพากษาดังกล่าวในราชกิจจานุเบกษา ภายในสองสัปดาห์นับแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษา และใน กรณีมีคำร้องจากผู้ร้องขอ ศาลอาจสั่งให้ประกาศคำ พิพากษาในหนังสือพิมพ์รายวันซึ่งผู้ร้องเป็นผู้เลือกและ ต้องกระทำภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ ร้องขอ เช่นเดียวกับสหรัฐอเมริกาที่มีการเยียวยาความเสียหาย โดยการประกาศราชกิจจานุเบกษา การลงหนังสือพิมพ์ รายวัน หรือการได้รับคำพิพากษาว่าเป็น ผู้บริสุทธิ์เพื่อ เป็นการเยียวยาด้านชื่อเสียงให้กลับคืน (คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2555)

6. อภิปรายและสรุปผลการศึกษา

1. การเยียวยาความเสียหายด้านชื่อเสียง

ผู้วิจัยพบว่าในต่างประเทศนั้นได้มีการเยียวยาผู้เสียหายในด้านชื่อเสียงโดยการประกาศโฆษณาคำวินิจฉัยของศาลเกี่ยวกับการกำหนดค่าทดแทนในหนังสือพิมพ์ เพื่อวัตถุประสงค์ในการเยียวยาชื่อเสียงให้กลับคืนดี ซึ่งกระบวนการประกาศนั้นเป็นการใช้อำนาจของศาลในการสั่งให้ดำเนินการ กรณีในประเทศไทยนั้นการเยียวยาความเสียหายที่เกิดจากกระบวนการยุติธรรมที่ผิดพลาด จะมีกฎหมายกำหนดไว้โดยเฉพาะโดยการพิจารณาค่าเสียหาย อยู่ที่คณะกรรมการพิจารณาค่าตอบแทนผู้เสียหาย และ ค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญาซึ่งเป็นแนวทางปฏิบัติในปัจจุบัน แต่ยังไม่ครอบคลุมถึง การเยียวยาชื่อเสียง ผู้วิจัยจึงเห็นว่าประเทศไทยมีกฎหมายเกี่ยวกับการเยียวยาความเสียหายในกรณีดังกล่าวอยู่แล้ว ควรที่จะเพิ่มช่องทางการเยียวยาในด้านชื่อเสียงโดยการประกาศโฆษณา คำวินิจฉัยของคณะกรรมการพิจารณาค่าตอบแทนฯ

ปัจจุบันการเยียวยาชื่อเสียงในประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้โดยเฉพาะทั้งในประเทศที่ยกตัวอย่างมาข้างต้นเองก็ยังไม่มีการบัญญัติไว้โดยเฉพาะแต่เป็นการใช้ดุลพินิจของผู้พิพากษาในการสั่งให้ประกาศราชกิจจานุเบกษาหรือประกาศหนังสือพิมพ์ เรื่องการจ่ายค่าทดแทนให้กับจำเลยที่ได้รับความเสียหายในกระบวนการยุติธรรมที่ผิดพลาดซึ่งหากประเทศไทยให้ความสำคัญกับความเสียหายด้านชื่อเสียงดังกล่าว ควรมีการนำเสนอแนวทางการเยียวยาความเสียหายโดยการประกาศค่าทดแทนที่จำเลยได้รับลงในราชกิจจานุเบกษาหรือหนังสือพิมพ์รายวัน ให้กับผู้พิพากษาเพื่อเป็นแนวทางในการใช้ดุลพินิจต่อไป

2. การเยียวยาความเสียหายด้านหน้าที่การงาน

กระบวนการการเยียวยาในประเทศไทยสหรัฐอเมริกา ให้กับผู้ที่ได้รับความเสียหายเนื่องจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่ผิดพลาด จนเป็นผลให้จำเลยต้องเสียเงินที่ต้องจ้างทนายความในการต่อสู้คดี และต้องใช้หลักทรัพย์ในการขอลอ่ยตัวชั่วคราว หากจำเลยไม่ได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวจำเลยจำถูกจำกัดเสรีภาพ และต้องทนทุกข์ทรมานเกิดความเครียดจากการที่ต้องถูกคุมขัง กรณีในมลรัฐ New York การเยียวยาความเสียหายที่เกิดจากความผิดพลาดที่เกิดจาก

กระบวนการยุติธรรม นอกจากเยียวยาเป็นเงินแล้วและการเยียวยาชื่อเสียงของจำเลยแล้ว กรณีความเสียหายที่เกิดผลกระทบบจากการถูกดำเนินคดีอาญาจนต้องถูกลงโทษไล่ออกจากราชการ รัฐจะชดเชยเป็นเงิน และต้องให้ผู้เสียหายกลับสู่ฐานะเดิม ตัวอย่างเช่น ยกเลิกคำสั่งหรือการกระทำอันเป็นการจัดการทรัพยากรบุคคลให้กลับมารับตำแหน่งเดิม ให้เงินเดือนตกเบิกย้อนหลังล้างประวัติ อันเป็นผลมาจากการกระทำหรือคำสั่งที่ไม่ชอบ และคืนสิทธิการลาหรือสิทธิประโยชน์ที่สูญเสียไปอันเป็นผลโดยตรงจากการกระทำหรือคำสั่งที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายของส่วนราชการ เพื่อให้บรรลุเป้าประสงค์ที่จะทำให้ผู้เสียหายกลับสู่สภาพเดิมในส่วนของรัฐ Conseil d'Etat และในประเทศฝรั่งเศส ก็ได้มีการเยียวยาข้าราชการที่ถูกลงโทษทางวินัยและคำสั่งลงโทษนั้นออกมาไม่ชอบได้มีการเยียวยาความเสียหายให้กับผู้ถูกลงโทษโดยการชดเชยความเสียหายในส่วนที่เกี่ยวกับทางก้าวหน้าในอาชีพของข้าราชการในช่วงที่พ้นจากราชการเสมือนว่าข้าราชการผู้นั้นไม่เคยถูกลงโทษไล่ออกหรือปลดออกจากราชการมาก่อน การให้กลับเข้าตำแหน่งเดิมที่ผู้นั้นดำรงอยู่ก่อนพ้นจากราชการหรือตำแหน่งที่เทียบเท่า ซึ่งโดยหลักแล้วต้องไม่ให้ส่งผลกระทบต่อสิทธิของบุคคลอื่นที่ดำรงตำแหน่งอยู่ (คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2555)

ความเสียหายที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อผู้เสียหายมากที่สุดและเป็นความเสียหายที่เงินไม่สามารถเยียวยาให้กลับสู่ฐานะเดิมได้ จากการศึกษาผู้ที่ได้รับผลกระทบจากคำสั่งที่ปกครองโดยไม่ชอบนั้น และถูกลงโทษโดยฐานความผิด ไล่ออก ภายหลังพิสูจน์ได้ว่าไม่ได้กระทำความผิด หรือคำสั่งนั้นเป็นคำสั่งที่ไม่ชอบตามกฎหมาย (พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551) การเยียวยาในปัจจุบันอยู่ในพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 โดยให้อำนาจของสำนักพิทักษ์ระบบคุณธรรม (ก.พ.ค.) ในการเยียวยา เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม โดยใช้กระบวนการทางปกครองเพื่อช่วยให้ผู้ที่ได้รับความเสียหายกลับเข้าทำงานในตำแหน่งเดิม (รุ่งนภา ธรรมมา, 2555) ผู้วิจัยเห็นว่าในประเทศไทยมีกระบวนการเยียวยาผู้เสียหายที่เกิดจากความผิดพลาดจากกระบวนการยุติธรรม และกฎหมายที่เยียวยา ผู้ที่ได้รับผลกระทบจาก

คำสั่งทางปกครองโดยไม่ชอบ ถึงแม้ว่ากฎหมายทั้งสองฉบับมีเป้าหมายเดียวกันคือการเยียวยาความเสียหายที่เกิดจากกระบวนการของรัฐ ต่างก็มีข้อจำกัดในการให้ความช่วยเหลือ หากสร้างการเชื่อมโยงระหว่างกฎหมายทั้งสองให้สามารถดำเนินการร่วมกันได้ จะเพิ่มประสิทธิภาพในการเยียวยาให้สามารถเยียวยาได้ตรงกับความต้องการและมีประสิทธิภาพมากที่สุด การเชื่อมโยงกฎหมายดังกล่าวโดยการจัดทำข้อตกลง (Memorandum of Understanding) หรือจัดทำบันทึกความเข้าใจ (Memorandum of Understanding หรือ MOU) ระหว่างหน่วยงานราชการตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ.2544 และพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ.2551 เพื่อเป็นการร่วมมือกันในการช่วยเหลือผู้เสียหายระหว่างผู้พิจารณาการเยียวยาตามพระราชบัญญัติทั้งสอง โดยความร่วมมือของคณะกรรมการทั้งสองคณะจะพิจารณายกเว้นเงื่อนไขที่มีผลกระทบที่ทำให้บุคคลที่ได้รับความเสียหายเนื่องจากกระบวนการยุติธรรมที่ผิดพลาดนั้นไม่ได้รับการเยียวยาตามกระบวนการของพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551

ในกรณีที่ผู้ที่ต้องถูกลงโทษทางวินัย (ไล่ออก) เนื่องจากถูกดำเนินคดีอาญาจนกระทั่งถูกจำคุก แต่ปรากฏว่าไม่ได้เป็นผู้กระทำความผิด เมื่อผู้เสียหายถูกไล่ออกเนื่องจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่ผิดพลาดแล้ว ในส่วนของการถูกไล่ออกเป็นส่วนของคำสั่งทางปกครองซึ่ง สำนักพิทักษ์ระบบคุณธรรม (ก.พ.ค.) มีหน้าที่กำหนดระเบียบเกี่ยวกับการเยียวยาความเสียหายโดยพิจารณายกโทษ และสั่งให้กลับเข้ารับราชการ เยียวยาเงินเดือนทั้งหมดที่ควรได้รับถ้ายังอยู่ในราชการ รวมทั้งสิทธิประโยชน์อื่นๆ ทั้งนี้ในกรณีศาลปกครองเมื่อศาลเพิกถอนคำสั่งโดยให้มีผลย้อนหลังตั้งแต่วันที่มิคำสั่งหน่วยงานต้นสังกัดต้องบรรจุกลับในตำแหน่งเดิมหรือตำแหน่งเทียบเท่า และต้องได้รับการเยียวยาเงินเดือนเช่นเดียวกับยังอยู่ในราชการ (รุ่งนภา ธรรมมา, 2555)

ปัจจุบันกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเยียวยาความเสียหายให้กับจำเลยที่ได้รับความเสียหายเนื่องจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่ผิดพลาดนั้น มีเพียงพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย ค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ.2544 และพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ.

2526 ซึ่งกฎหมายทั้งสองฉบับนี้แตกต่างกันที่การกำหนดให้ค่าทดแทนในกรณีที่ถูกคดีต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้รับโทษทางอาญา แต่ปรากฏต่อมาภายหลังจากมีการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ว่าบุคคลนั้นมิได้เป็นผู้กระทำความผิดส่วนใน พ.ร.บ. ค่าตอบแทนผู้เสียหายฯ กำหนดให้ค่าทดแทนแก่จำเลยในกรณีที่ต้องได้รับความเสียหายหรือเสียค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ในระหว่างการดำเนินกระบวนการพิจารณาของศาล แต่ปรากฏว่าเมื่อได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้วปรากฏว่าจำเลยมิได้เป็นผู้กระทำความผิดจึงเป็นคนละกรณีกัน ซึ่งการเยียวยาในทั้งสองกรณีข้างต้นยังไม่ครอบคลุมถึงการเยียวยาด้านหน้าที่การงาน ให้กับผู้ที่ได้รับผลกระทบด้านการทำงาน แต่จากการศึกษาพบว่าการเยียวยาด้านหน้าที่การงานมีอยู่ในพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ.2551 ได้มีการกำหนดแนวทางการเยียวยาความเสียหายให้แก่ผู้ได้รับผลกระทบจากคำสั่งทางปกครองไว้ในหลายมาตรา เช่น การเยียวยาตามมาตรา 71 กรณีศาลมีคำพิพากษาให้เพิกถอนคำสั่งแต่งตั้งโดยตั้งนำเสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อสั่งการ และการเยียวยาความเสียหายให้ผู้อุทธรณ์ตามมาตรา 120 หรือผู้ร้องทุกข์ตามมาตรา 124 ซึ่งกำหนดให้ คณะกรรมการพิทักษ์ระบบคุณธรรม (ก.พ.ค.) มีอำนาจเยียวยาเฉพาะกรณีที่ ก.พ.ค. มีคำวินิจฉัยให้แก้ไข ยกเลิก หรือเปลี่ยนแปลงคำสั่ง และหาก ก.พ.ค. มีคำวินิจฉัยให้ยกเลิกแก้ไข หรือเปลี่ยนแปลงคำสั่งในภายหลังแล้ว ผู้อุทธรณ์หรือผู้ร้องทุกข์นั้นได้รับการเยียวยาเมื่อผู้นั้นเป็นผู้สุจริต หรืออาจมีส่วนร่วมในการกระทำความผิดแต่ไม่ถึงกับเป็นความผิดวินัยอย่างร้ายแรงได้ โดยพระราชบัญญัติฯ ได้กำหนดแนวทางการเยียวยาความเสียหายไว้เป็นการเฉพาะแล้วแนวทางการเยียวยาในด้านหน้าที่การงานสามารถใช้กฎหมายที่มีอยู่แล้ว (รุ่งนภา ธรรมมา, 2555) ทั้งพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ.2544 และพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 โดยนำมาเชื่อมโยงให้เกิดประโยชน์ (รุ่งนภา ธรรมมา, 2555)

จากการศึกษาพบว่ากระบวนการยุติธรรมทางอาญามีวัตถุประสงค์เพื่อนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ แต่ในขณะเดียวกันกระบวนการก่อนที่จะทำผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้นั้นต้องผ่านกระบวนการยุติธรรมตั้งแต่ขั้นพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ จนกระทั่งชั้นศาลที่มีผู้พิพากษาพิจารณาคดี กระบวนการต่างๆ แต่

ละชั้นของกระบวนการยุติธรรมต้องใช้ระยะเวลาจนถึงแม้จะมีกระบวนการประกันตัวในชั้นพนักงานสอบสวนหรือใน ชั้นศาล แต่หากผู้ต้องหาไม่มีเงินในการประกันตัวหรือติดเงื่อนไขประการอื่นที่ไม่สามารถใช้สิทธิดังกล่าวได้หากภายหลังปรากฏว่าบุคคลนั้นไม่ได้เป็นผู้กระทำความผิดจริง หรือการกระทำนั้นไม่เป็นความผิด แล้วถูกคุมขังเป็นเวลานาน การคุมขังผู้ถูกดำเนินคดีอาญาอาจล้ำเส้นการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลตามหลักแห่งข้อสันนิษฐาน จนกลายเป็นลงโทษได้ ดังนั้น กระบวนการยุติธรรมจะต้องให้ความคุ้มครองผู้ถูกดำเนินคดีอาญาตามข้อสันนิษฐานนี้ตลอดระยะเวลาตั้งแต่เริ่มจนกระทั่งคดีถึงที่สุด ทั้งนี้ด้วยการนำข้อสันนิษฐานนั้นมาใช้เป็นพื้นฐานแห่งการจำกัดอำนาจรัฐและวางกรอบในการใช้ดุลพินิจเพื่อป้องกันมิให้ใช้มาตรการบังคับดังกล่าวเยี่ยงเบนกลายเป็นการลงโทษ ซึ่งเป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลนั้น ขัดกับหลักรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

ความเสียหายที่มีผลกระทบต่อประชาชนจนทำให้รัฐเข้ามามีบทบาทในการจ่ายค่าทดแทนให้กับผู้เสียหายที่เกิดจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่ผิดพลาดนั้น เพื่อเป็นการบรรเทาความเสียหายเบื้องต้น โดยการพิจารณาความเสียหายที่สามารถคำนวณเป็นเงินได้หรือไม่สามารถคำนวณเป็นเงินได้ โดยวางหลักเกณฑ์การจ่ายค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายให้แก่จำเลยในคดีอาญา ไว้ในพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนให้แก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ.2544 เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหาย ตามพระราชบัญญัติดังกล่าวนี้ ค่าตอบแทนนั้นหมายถึงเงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดที่ผู้เสียหายมีสิทธิได้รับเพื่อตอบแทนความเสียหายที่เกิดขึ้นจากหรือเนื่องจากการกระทำความผิดอาญาของผู้อื่น สำหรับค่าทดแทนของฝ่ายจำเลยนั้น หมายความว่ารวมถึงเงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดที่จำเลยมีสิทธิได้รับเนื่องจากการตกเป็นจำเลยในคดีอาญาหรือถูกคุมขังในระหว่างการพิจารณาคดีและปรากฏว่าคำพิพากษาถึงที่สุดในคดีนั้นฟังเป็นยุติว่ามีได้เป็นผู้กระทำความผิดหรือการกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิดและได้ออกกฎหมายกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และอัตราในการจ่ายค่าตอบแทนผู้เสียหายค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2546 และกฎหมายกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และอัตราในการจ่ายค่าตอบแทน

ผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2559 เพื่อบัญญัติให้มีการจ่ายค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญาเป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และอัตราที่กำหนดในกฎกระทรวง โดยปัจจุบันได้มีการเพิ่มจำนวนเงินในการจ่ายทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญาให้มีความเป็นธรรมและสอดคล้องกับสภาพการณ์ในปัจจุบัน

จากพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายฯ ได้ให้คำนิยามของค่าทดแทนไว้ว่า เงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดที่จำเลยมีสิทธิได้รับเนื่องจากการตกเป็นจำเลยในคดีอาญาและถูกคุมขังระหว่างการพิจารณาคดี ซึ่งจากทางปฏิบัติตามพระราชบัญญัติที่ได้กำหนดการจ่ายค่าทดแทนเพียงเป็นเงินเท่านั้น จึงไม่ครอบคลุมถึง คำว่าประโยชน์อื่นใดที่จำเลยมีสิทธิได้รับเนื่องจากการตกเป็นจำเลยในคดีอาญา ซึ่งกว้างกว่าการจ่ายค่าทดแทนเป็นเงินเพียงอย่างเดียว จึงทำให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ได้รับ ความเสียหายเนื่องจากการยุติธรรมที่ผิดพลาดได้รับการเยียวยาไม่ตรงกับความต้องการหรือความเสียหายที่ตนได้รับเป็นผลให้ประชาชนลดความศรัทธาในกระบวนการยุติธรรมนอกจากการเยียวยาโดยการจ่ายเป็นเงินตามพระราชบัญญัติดังกล่าวแล้ว ยังมีการเยียวยาโดยหากผู้เสียหายเป็นข้าราชการอยู่ก่อนการดำเนินคดีให้นำผู้เสียหายกลับสู่ฐานะเดิม หรือใกล้เคียงกับสถานะเดิมให้ได้มากที่สุด แต่ก็เป็นกรณีที่ต้องไปเรียกร้องตามคำสั่งทางปกครองมิชอบ ซึ่งประเทศไทยในพระราชบัญญัติการจ่ายค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 ซึ่งเป็นพระราชบัญญัติเยียวยาความเสียหายที่เกิดจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่ผิดพลาด และความเสียหายด้านชื่อเสียงที่ผู้เสียหายได้รับยังไม่มีมีการเยียวยาในส่วนนี้ ดังเช่นกฎหมายค่าทดแทนคดีอาญาในประเทศญี่ปุ่น บุคคลที่มีสิทธิได้รับค่าทดแทนในคดีอาญานั้นจะต้องเป็นบุคคลซึ่งถูกควบคุมตัวหรือกักขังก่อนศาลมีคำวินิจฉัยคดี และภายหลังบุคคลดังกล่าวได้รับคำวินิจฉัยตามกระบวนการพิจารณาปกติ หรือในการรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่หรือการยื่นฎีกาในกรณีพิเศษว่ามีได้กระทำความผิดจะเห็นได้ว่าบุคคลที่มีสิทธิได้รับค่าทดแทนในคดีอาญาจะต้องเป็นจำเลยที่ถูกควบคุมตัวหรือกักขัง และภายหลังศาลมีคำวินิจฉัยว่ามีได้เป็นผู้กระทำความผิดอีก

กรณีเป็นจำเลยที่ศาลพิพากษาแล้วว่าเป็นผู้กระทำความผิดแต่ต่อมาได้มีคำวินิจฉัยให้เพิกถอนคำวินิจฉัยเดิม และมีคำวินิจฉัยใหม่โดยกระบวนการพิจารณาปกติ หรือในการรื้อฟื้นคดีขึ้นใหม่ หรือการยื่นฎีกาในกรณีพิเศษการจ่ายค่าทดแทนยังรวมไปถึงผู้ต้องหาที่ถูกควบคุมตัวก่อนที่ศาลจะมี คำวินิจฉัยคดีซึ่งต่อมาภายหลังมีคำวินิจฉัยว่าผู้นั้น ไม่ได้กระทำความผิด (คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2555)

ค่าทดแทนในคดีอาญาที่รัฐจ่ายให้แก่ผู้ต้องหาหรือจำเลยหรือทายาทของบุคคลดังกล่าว ในกรณีถูกควบคุมตัว ได้รับเงินในอัตราไม่น้อยกว่า 1,000 เยนแต่ไม่เกินกว่า 12,500 เยน ต่อระยะเวลาที่ถูกควบคุมตัว 1 วัน นอกจากการจ่ายค่าทดแทนเป็นตัวเงินแล้วในกรณีที่จำเลยถูกบังคับโทษรับทรัพย์สินหากภายหลังศาลมีคำวินิจฉัยว่าบุคคลดังกล่าวมิได้เป็นผู้กระทำความผิด ให้คืนทรัพย์สินที่ถูกริบ หากทรัพย์สินดังกล่าวถูกจำหน่ายไปแล้ว ให้คืนเงินเท่ากับมูลค่าตามราคาท้องตลาดของทรัพย์สินนั้นๆ และยังมีกรณีการประกาศโฆษณาว่ามีได้เป็นผู้กระทำความผิด โดยประกาศคำวินิจฉัยของศาลในหนังสือพิมพ์ เพื่อเป็นการเยียวยาชื่อเสียงของผู้ต้องสงสัยให้กลับสู่ฐานะเดิม (คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2555)

ในสาธารณรัฐเกาหลีได้กำหนดหลักเกณฑ์การจ่ายค่าทดแทนให้กับจำเลยผู้ถูกคุมขังอยู่ในระหว่างการพิจารณาในการพิจารณาคดีอาญาปกติหรือในกระบวนการพิจารณาคดีอาญาพิเศษ หรือถูกคุมขังอยู่ในระหว่างอุทธรณ์ ฎีกา หรือการขอกระบวนการพิจารณาใหม่ และต่อมามีคำพิพากษาให้ยกฟ้องเพราะไม่ได้กระทำความผิด หรือเป็นผู้ถูกคุมขังอยู่ในระหว่างที่ขอทุเลาการบังคับโทษ จะเห็นได้ว่าหลักเกณฑ์การจ่ายค่าทดแทนในประเทศเกาหลีมีเฉพาะบุคคลที่อยู่ในฐานะจำเลยเท่านั้น แต่สำหรับการเรียกค่าทดแทนให้แก่ผู้ต้องหาในคดีอาญาก็ได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์การร้องขอค่าทดแทน ค่าทดแทนจากคณะกรรมการค่าทดแทนที่อยู่ในสำนักงานอัยการจังหวัด (คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2555)

การจ่ายค่าทดแทนโดยรัฐในกรณีที่จำเลยถูกคุมขัง ให้จ่ายในอัตราร้อยละอย่างน้อย 5,000 วอน แต่ไม่เกินอัตราที่พระราชกฤษฎีกากำหนด และความเสียหายที่เกิดในกรณีต่างๆ เช่น ถูกบังคับโทษปรับ ให้ศาลพิพากษาให้คืนค่าปรับ การเยียวยาความเสียหายโดยการประกาศคำพิพากษา เรื่อง ค่าทดแทนในราชกิจจานุเบกษา และ

การประกาศในหนังสือพิมพ์รายวันอันเป็นการแก้ไขเยียวยาด้านชื่อเสียงให้กับจำเลยจะเห็นได้ว่าประเทศสาธารณรัฐเกาหลี มีการเยียวยาความเสียหายให้กับผู้ที่ได้รับความเสียหายที่เกิดจากการบวนการยุติธรรมที่ผิดพลาด โดยจ่ายเป็นเงินและเยียวยาทางด้านชื่อเสียงโดยการประกาศในราชกิจจานุเบกษา ซึ่งการเยียวยานั้นผู้เสียหายอาจจะยังไม่ได้รับการชดเชยในสิ่งที่เขาต้องเสียไปเนื่องจากการต้องอยู่ในบังคับของกระบวนการยุติธรรมที่ผิดพลาดของรัฐ

จากกรณีตัวอย่าง การพิจารณาการจ่ายค่าทดแทนให้กับผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ได้รับความเสียหายจะครอบคลุมไปถึงตั้งแต่เริ่มการได้รับความเสียหายในชั้นพนักงานสอบสวน(ยกเว้นประเทศไทย) จนกระทั่งได้รับความเสียหายในฐานะจำเลย จนจบกระบวนการยุติธรรม และยังรวมถึงจำเลยที่ถูกศาลพิพากษาตัดสินให้รับโทษหรือการรอการลงโทษ ไปแล้วแต่ผลปรากฏว่าจำเลยไม่ได้กระทำความผิดให้ได้รับค่าทดแทนจากความเสียหายนั้น โดยรัฐจ่ายให้กับผู้ที่เสียหายเป็นตัวเงินคำนวณจากความเสียหายที่เกิดขึ้นจริงและความคาดเดาว่าผู้เสียหายน่าจะได้รับการเยียวยาเพียงพอแก่ความเสียหายที่เกิดขึ้น ถึงแม้ว่าบางประเทศมีการเยียวยาผู้เสียหายโดยการประกาศราชกิจจานุเบกษาและลงหนังสือพิมพ์รายวัน ก็ยังไม่เพียงพอกับความเสียหายที่เกิดขึ้นเพราะความเสียหายบางประเภทเงินหรือการเยียวยาที่มีใช้อยู่ในปัจจุบันไม่สามารถทดแทนได้

มลรัฐ New York ในสหรัฐอเมริกา จ่ายให้เป็นเงินและมีการเยียวยาจำเลยหากพิสูจน์ได้ว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ จะได้รับคำพิพากษาว่าบริสุทธิ์และได้รับการยกโทษกรณีความเสียหายที่เกิดจากผลกระทบจากการถูกดำเนินคดีอาญาจนถูกลงโทษไล่ออกจากราชการหน่วยงานที่เกี่ยวข้องก็จะสั่งให้ส่วนราชการนั้นเพิกถอนคำสั่งหรือการกระทำที่ไม่เหมาะสมที่ก่อให้เกิดความเสียหาย และทำให้การกระทำดังกล่าวเป็นโมฆะและไม่มีผลตั้งแต่นั้น(คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2555)

จะเห็นได้ว่าในประเทศญี่ปุ่นและเกาหลีให้ความสำคัญของชื่อเสียงที่เสียไปของผู้เสียหายที่เงินไม่สามารถชดเชยได้จึงได้มีการกำหนดให้เยียวยาทางด้านชื่อเสียงโดยการประกาศราชกิจจานุเบกษาหรือในหนังสือพิมพ์

ในส่วนของความเสียหายด้านหน้าที่การงานของผู้เสียหายที่เคยรับราชการก่อนมีความพิพากษาให้จำคุกจนต้องถูกไล่ออกจากราชการนั้นในสหรัฐอเมริกาได้

มีคณะกรรมการพิจารณาช่วยเหลือผู้ที่ได้รับความเดือดร้อนดังกล่าว

ผู้วิจัยเห็นว่าการคุ้มครองผู้เสียหายที่เกิดจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่ผิดพลาด ให้ได้รับการทดแทนที่ตรงกับความต้องการ ผู้เขียนเห็นว่าในส่วนของมาตรการการเยียวยาผู้เสียหายที่ได้รับผลกระทบจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่ผิดพลาดนั้น เห็นควรแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายให้แก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 ประเภทของค่าทดแทนความเสียหายที่ไม่สามารถคำนวณเป็นเงินได้ ให้ได้ทำงานประจำและได้รับเงินเดือน ได้รับเงินพิเศษต่างๆ ต้องถูกไล่ออกจากงานนั้นรัฐต้องช่วยเหลือโดยการเข้าไปเป็นผู้รับรองบุคคลนั้น เพื่อให้สถานที่ทำงานเดิมหรือสถานที่ทำงานใหม่มั่นใจและรับเข้าทำงาน ซึ่งการเยียวยาโดยมิใช่ตัวเงินประเภทนี้นอกจากจะประหยัดงบประมาณแผ่นดินในการที่จะต้องจ่ายให้กับผู้เสียหายดังกล่าวแล้ว ยังตอบสนองความต้องการของผู้เสียหายได้เป็นอย่างดี เป็นการเยียวยาแบบกลับสู่ฐานะเดิมก่อนการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมและเป็นการเยียวยาความเดือดร้อนในระยะยาว โดยรัฐเยียวยาความเสียหายต้องคำนึงถึงกระบวนการทางกฎหมาย รวมถึงสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของรัฐ

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่าการเยียวยาผู้เสียหายที่ได้รับผลกระทบจากกระบวนการยุติธรรมที่ผิดพลาดนั้น ยังไม่สามารถทดแทนความเสียหายที่เกิดขึ้นได้เท่ากับความเสียหายที่ได้รับ เงินที่รัฐจ่ายให้หรือการประกาศราชกิจจานุเบกษาก็ยังไม่เพียงพอกับผลกระทบที่ได้รับ เท่าที่รัฐธรรมนูญได้รับรองสิทธิไว้ เป็นผลให้ผู้ที่ได้รับผลกระทบจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่ผิดพลาดต้องได้รับผลร้ายไปตลอด โดยเฉพาะบุคคลที่เคยทำงานได้เงินเดือนทุกเดือน ได้เงินโบนัส ได้ค่าอื่นๆ แต่หลังจากได้รับผลกระทบดังกล่าว จนถูกไล่ออก รัฐเพียงแค่จ่ายค่าทดแทนเพียงเงินหนึ่งก้อนซึ่งไม่สามารถเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นได้ทั้งหมด

จากมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ.2544 “ค่าทดแทน” หมายความว่า เงินทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดที่จำเลยมีสิทธิได้รับ เนื่องจากการตกเป็นจำเลยในคดีอาญาและถูกคุมขังระหว่างการพิจารณาคดี และปรากฏว่าคำพิพากษาถึง

ที่สุดในคดีนั้นฟังเป็นยุติว่าจำเลยมิได้เป็นผู้กระทำความผิดหรือการกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิดได้ให้สิทธิการทดแทนโดยให้ประโยชน์อื่นใดนอกจากตัวเงินแล้วแต่ยังขาดการนำกฎหมายที่มีอยู่ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ โดยให้หน่วยงานที่รับผิดชอบพระราชบัญญัตินี้เพิ่มช่องทางการทดแทนอื่นที่มิใช่ตัวเงินให้กับผู้ที่มีสิทธิได้รับค่าทดแทน โดยการประสานงานกันระหว่างองค์กรเพื่อร่วมกันเยียวยาผู้ที่ได้รับความเสียหาย

1. ให้มีการแก้ไข หมวด 5 การจ่ายค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา มาตรา 20 จากเดิมให้คำจำกัดความของผู้ที่มีสิทธิได้รับค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายตามพระราชบัญญัตินี้ แต่เพียงจำเลยซึ่งยังไม่ครอบคลุมถึงบุคคลที่ได้รับความเสียหายในชั้นพนักงานสอบสวน ซึ่งในชั้นนี้ก็เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการยุติธรรม แต่ยังไม่ได้รับการเยียวยาในส่วนนี้

การที่คนคนหนึ่งอยู่ในสังคมมีครอบครัวต้องดูแล มีสังคมการทำงาน สังคมเพื่อน สังคมครอบครัว ต้องมาถูกจำคุกในสิ่งที่ตัวเองไม่ได้กระทำ เมื่อเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมก็มีความหวังว่าจะได้รับความยุติธรรมตามคำจำกัดความของคำว่ายุติธรรม แต่ผลที่เกิดขึ้นกลับเป็นการไม่ได้รับความยุติธรรมจนผลกระทบที่ได้รับนั้นยากต่อการเยียวยา ซึ่งตามกระบวนการที่บัญญัติไว้ให้เจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมปฏิบัติตามนั้น อาจเป็นขั้นตอนที่ยังไม่ครอบคลุมรัดกุม จนเป็นช่องว่างให้ผู้ปฏิบัติงาน ทำงานอย่างไม่เป็นธรรมทั้งนี้การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมนอกจากจะปฏิบัติตามขั้นตอนที่ถูกต้องแล้ว ยังต้องมีจิตสำนึกของความเป็นธรรมควบคู่ไปด้วย เพื่อให้กระบวนการยุติธรรม ที่มีทั้งขั้นตอนการปฏิบัติงานกับเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรม มียุติธรรมตามคำจำกัดความที่ได้นิยามไว้

7. เอกสารอ้างอิง

กฎหมาย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560
พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544

พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551

หนังสือ

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2555
โครงการแนวทางการจ่ายค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญาโดยรัฐ อันเกิด

จากความคิดพลาดในกระบวนการยุติธรรม
ตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย
และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยใน
คดีอาญา พ.ศ. 2544

บทความ วารสาร

รุ่งนภา ธรรมมา 2555 การเยียวยาความเสียหายแก่
ข้าราชการพลเรือนสามัญผู้ถูกลงโทษทางวินัย
โดยคำสั่งที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย. วิทยานิพนธ์
นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์
ปรีดี พนมยงค์ , มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต